

49 (49).
VARDUHİ MARGAR POTİKYAN'IN ANLATTIKLARI
(1912, VAN DOĞUMLU)

Biz Van'da çok zengindik. Babamın 17 tane evi varmış. Rahmetli annem göç edeceğimizi haber alınca boynundaki kolyeyi, sahip olduğu altın ziynet eşyasını geri gelir ve buluruz düşüncesiyle ağacın dibinde, su kuyusunun yakınında toprağa gömmüş. Annem parmağında bir tek yüzük bırakmış. Göç sırasında ben 3 yaşındaydım. Ben göç ettiğimizin farkına varmadım. Yalnız rahmetli annemin elime bir kete koyduğunu, kapımızı açtıklarını ve dışarı çıktığımızı hatırlıyorum. Rahmetli annem : "Kapıları açık bırakın ki, Türkler geldiklerinde kırmasınlar" dedi. Aklınca biz geri gelecektik. Yolda, annem beni eşeğin üstüne oturttu. Halkla birlikte yol alıyorduk. Yolda kayboldum. Rus askerler ne kadar kaybolmuş çocuk buldularsa bir arabanın içine doldurdular. Yolda ne gördük, biliyor musun?... Ah düşmanım öyle gün görmesin! Vuy! o gün olmaydı! Biz Berkri Köprüsü'ne ulaşmıştık. Halk birden "Kaçın!" diye bağırdı. Karanlıkta Berkri Vadisi'nin dar olduğunu gördük. Kürtler, biz nehre ulaşmadan üstümüze saldırdı. Ermeniler kaçarken ayakları kayıyor, nehre düşüp boğuluyorlardı. Bazısı hayvanıyla birlikte geçmek istiyor, hayvan suya girince su sürükleyip götürüyordu. Çılgılık atıyor, inliyor, ağlıyorlardı. Kürtler bize ateş ediyorlardı. Anneler çocuklarını unuttular...

Kahrolsun Berkri Nehri! O kadar çok insanın başını yedi ki...

Ruslar yakınlarını kaybetmiş bütün çocukları ıssız bir yere doldurmuşlardı. Ben Rusların yanında iki ay kaldım. Rahmetli annem gelip beni buldu...

Iğdır'a vardık. Annem elimden tutmuş beni dolaştırıyordu; ben ise açtım ve ağlıyordum. Iğdırlı bir kadın lavaş ekmek pişiriyordu. Rahmetli annem ona yaklaşıp : "Bir tane lavaş ekmek ver de bu çocuk yesin" dedi. Ama o vicdansız kadın vermedi. Rahmetli annem parmağındaki yegâne yüzüğü çıkarıp : "Al bu yüzüğü, bir tane lavaş ekmek ver" dedi. Kadın annemin yüzüğünü aldı ve anneme bir tane lavaş ekmek verdi. Ben yemeye başladım. Çok açtım. Çok küçüktüm; ama bu olayı çok iyi hatırlıyorum.

Eçmiatsin'e gittik; ormanlarda yatıyorduk. Ölen ölüyordu. Dayım ormanda öldü. İnsanlar bir yük arabası getirdiler; onu götürüp gömdüler. Tifüsten, koleradan hastalananların kimisi ölüyor, kimisi de hayatta kalıyordu...

Annem beni buldu; ama ağabeyimi ve ablamı bulamadı. Onlar da muhacirlerle, bizimkilerle yani halam ve amcamın aileleriyle birlikte Van'a geri dönmüşlerdi. Amcam ve damadı yeniden direnişe katılıp çatışmalarda hayatlarını kaybetmişler. Ablam ve ağabeyim Van'da kalmışlar. Kaçırmasınlar diye rahmetli ablamın yüzüne kurum sürüp tandırın içinde saklamışlar. Sonunda çaresiz kalarak onu yaşça büyük, babam yaşında biriyle evlendirmişler. 1924'te onlar da soyulmuş, katledilmiş, yaralı ve hasta bir halde Ermenistan'a geldiler.

Zangu Köprüsü'nün üzerinde annemle otururken, birden bizimkilerin geldiklerini

hatırlıyorum. Annem ablama sarılıp bayıldı. Eh! neler gördüm neler...

Amcamın ve damadının yanlarında olmadıklarını gördük. Bildiğim şu ki, çocuklarıyla beraber iki halam geldi, diğerlerine ne olduysa bilmiyorum...

Yerevan'da Kond'un altındaki Amerikan Yetimhanesi'nde kaldım. Orda uyuz hastalığına yakalandım. Annem gelip beni eve götürdü. Yerevan'daki Türkler evlerini bırakıp kaçtılar. Biz bir Türkün evine yerleşip orda yaşadık.